

СТАНОВИЩЕ

От: **доц. д-р Нина Иванова Гергова**
Висше транспортно училище „Годор Каблешков”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** в професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (транспорт) в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Вероника Любомирова Гъркова**

Тема на дисертационния труд: **„Въздействие на политиката за защита правата на пътниците върху конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори“**

Научен ръководител: **проф. д-р Христина Лазарова Николова**

1. Информация за дисертанта

Докторантката се е обучавала по докторска програма *„Икономика и управление (икономика на транспорта) към катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“, Факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС. Обучението е осъществено в редовна форма, преминало в задочна форма, като след изтичане на срока на обучение докторантката е отчислена с право на защита с изпълнен индивидуален план на обучение, съгласно заповед на Ректора на УНСС, считано от 04.02.2021г.*

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е разработен в обем от 188 страници, с включени 23 таблици и 28 фигури. Използвани са 90 литературни източника, като 31 от тях на английски език. Трудът е структуриран последователно и логично в увод, три глави, заключение, списък на използваната литература.

Дисертацията е посветена на значим проблем, свързан с изследване на въздушния пътнически транспорт, с търсенето и отстраняването на проблемите пред неговото развитие, с очертаване на насоките за повишаването на ефективността от прилаганата политика за защита правата на пътниците. Анализът на статистическите данни в дисертационния труд поставя въпроса за промяна на съществуващата политика за защита правата на пътниците. Акцентът е поставен върху процеса на актуализация на политиката за защита на пътниците, който изисква оптимизиране на процесите за подаване на жалби, точни определения на извънредните обстоятелства, изясняване на основните принципи при закъснения на полети.

Темата на дисертационния труд е изключително актуална предвид важноста за търсенето на цялостен подход за справяне с предизвикателства свързани с разрешаване на проблемите, които произтичат от недостига на инфраструктурен капацитет и натовареността във въздушното пространство.

Поставената цел на дисертационния труд е да се дефинира система от показатели и детерминанти на качеството на въздушните превози, която позволява да се оцени въздействието на политиката за защита на пътниците върху конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори.

За постигане на така описаната цел, докторантката е концентрирала своето внимание и анализ върху решаването на пет основни задачи, последователно разгледани и решени в дисертационния труд.

Изследваният обект в дисертационния труд са правата на пътниците при превози по въздушен транспорт. Изследвани са комплексни въпроси, свързани със влиянието на политиката за защита правата на пътниците върху конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори.

Предметът на дисертационното изследване са взаимовръзките между мерките на политиката за защита правата на пътниците и конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори.

Защитаваната теза от докторантката е, че политиката за защита правата на пътниците е тясно обвързана с качеството на въздушните превози и оказва съществено въздействие върху конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори. Това въздействие може да бъде измерено чрез дефинирането на система от количествени и качествени показатели и може да бъде управлявано чрез идентифицирането на адекватни мерки за повишаване на ефективността от тази политика, които да допринесат за по-висока конкурентоспособност на авиопревозвачите и летищните оператори.

Ясно и точно са формулирани целта, предмета, обекта и задачите на дисертационния труд.

В първа глава на дисертационния труд докторантката подробно разглежда и изяснява политиката за защита правата на пътниците и действащите регламенти на територията на всички страни-членки от Общността. Извела е някои недостатъци и пропуски в тях. Идентифицирани са проблемни области включени при разработването и предлагането на нови мерки за защита правата на пътниците. Изследвано е тяхното въздействие върху качеството на превозите и конкурентоспособността на въздушните превозвачи и летищните оператори при използване на метода на динамичното програмиране за решаване на многоетапни задачи.

Във втора глава на дисертационния труд е представен подробен анализ на развитието на въздушния транспорт през последните години, като е очертана ясна тенденция на намаляване на потребителските цени. Тя е резултат от изострената конкуренция и стремежът на авиокомпаниите да запазят и разширят своето пазарно участие чрез предлагане на атрактивни пътнически превозни услуги. Засилената конкуренция във въздушния транспорт в световен мащаб подтиква авиокомпаниите да

намират решения за намаляване на оперативните разходи чрез нови подходи и модели в управлението. Акцент е поставен върху планирането на полетното разписание, което е от ключово значение за намаляване на финансовите разходи, които се отнасят за изплащане на обезщетения при закъснение или отмяна на полет. Обобщено е, че в резултат на извършените промени в нормативната уредба в областта на въздушния транспорт се наблюдава тенденция на непрекъснато нарастване в обема на извършените въздушни превози. Прилагането на регламентите за защитата на правата на пътниците води до намаляване на нередностите. Това от своя страна също води до увеличение на качеството и рефлектира в повишено търсене на пътнически превози по този вид транспорт.

В трета глава на дисертационното изследване на базата на основните показатели за качество на въздушните превози са обобщени подходящи мерките за прилагане на политиката за защита правата на пътниците. Разработен е подход при използване на метода на динамичното програмиране, чиято основна цел е да се осигури ефективно и последователно изпълнение на политиката за защита правата на пътниците във въздушния транспорт. В предложеният нов вариант за усъвършенстване на тази политика се прилагат основните принципи на прилагане, като е предвидено разширяване на обхвата им, което да допринесе за намаляване на споровете между авиокомпаниите и пътниците при специфични казуси.

Прилагането на политиката за защита правата на пътниците във въздушния транспорт е от важно значение за повишаване на конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори.

При разработването на дисертационния труд докторантката показва висока професионална компетентност, която е в резултат на научната ѝ осведоменост от проучването на специализирана литература, нормативна база, документи, практически резултати и опит.

3. Оценка на научните и научно-приложни резултати

Представени са три научно-теоретични, два теоретико-приложни и три практико-приложни постижения на автора в дисертационното изследване. Приемам тяхната формулировка. Може да бъде направена оценка, че дисертационния труд и получените приноси са лично постижение на докторантката и са резултат от нейната задълбочена изследователска работа. Защитена е изследователската теза.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Във връзка с представянето на авторската теза и на резултатите от научното изследване, по дисертационния труд са представени пет публикации, които отразяват основни моменти от изследването в дисертационния труд.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява вярно и точно основните елементи от дисертационния труд. Представя убедително авторските мнения, решения и получените резултати.

Посочени са приносите и публикациите на докторанта по темата на дисертационния труд.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Считам, че до голяма степен поставените изследователски задачи в дисертационния труд са постигнати, като сравнително правилно са формулирани и реалните приноси.

Препоръчвам на докторантката да продължи да работи по изследвания проблем в направление на по-голямото му практическо приложение и участие в конференции, проекти, насочени в тази област.

Общото впечатление е за добросъвестно извършена и интерпретирана експериментална работа, което е доказателство за наличието на задълбочени теоретични познания, както и областта на проучванията, с приложение на статистически методи в представянето на резултати, с цел тяхното интерпретиране.

7. Заключение

В дисертационният труд са изследвани важни проблеми. Постигнати са научни и приложни резултати, които имат принос за развитието на въздушния транспорт. Предложеният метод за оценка на въздействието на политиката за защита правата на пътниците върху качеството и конкурентоспособността на авиопревозвачите и летищните оператори осигурява възможност за идентифициране на отделните варианти за усъвършенстване на тази политика според техния ефект и финансова тежест за предприятията от въздушния транспорт. Така може да се избере онзи от тях, който ще гарантира постигането на по-високо качество на услугите и повишаване на конкурентоспособността на въздушните превозвачи и летищните оператори.

С дълбока убеденост давам своята положителна оценка на разработения дисертационен труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Вероника Гъркова образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (Икономика на транспорта).

04.03.2021г.

Рецензент:
(доц. д-р Нина Гергова)